

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 38

Заснований в 1996 році

Рівне – 2007

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 38. — Рівне: РДГУ, 2007. — 315 с.

Збірник наукових праць містить статті з теоретико-методологічних, психолого-педагогічних, культурологічних та етно-психолінгвістичних проблем спілкування.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, психологів, практичних працівників освіти, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Мітюров Борис Никифорович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павлютенков Євген Михайлович – доктор педагогічних наук, професор (Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти);

Пасічник Ігор Демидович – доктор психологічних наук, професор (Національний університет “Острозька Академія”);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний інститут ім. Івана Франка);

Терещук Григорій Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України (Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою Радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 4 від 31. 11. 2007 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додаток до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 08 — 8.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2007

ЛИТЕРАТУРА

1. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания. Л. Изд-во ЛГУ. 1968. – 338 с.
2. Андреев А.С. Телесно-ориентированный тренинг личностного роста. Таврич. ж. психиатрии. №1. Симферополь. 2001. – С. 73-75.
3. Андреев А.С. Телесно ориентированный поход в тренингах личностного роста. Труды конференции «Современная психотерапия: теоретические проблемы и практика». Харьков. 17-18 февраля 2005 г.
4. Бехтерев В.М. Объективная психология и её предмет. Вестник психологи, криминальной антропологии и гипнотизма. 1904. Вып. 3. – С. 75-84.
5. Логинова Н.А. Разработка проблемы биологического и социального в комплексных исследованиях человека в целях психологического познания. // Мир психологии. 2006, № 1 (45), – С. 85-96.
6. Лоуэн А. Биоэнергетика. СПб. ЮВЕНТА. 1998. – 382 с.
7. Максименко С.Д. Генезис существования личности. Киев. ООО «КММ». 2006. – 240 с.
8. Мамардашвили М. Как я понимаю философию. М.: Прогресс, 1990.
9. Маслоу А. Психология бытия. М.-К. 1997.
10. Незнанов Н.Г. Биопсихосоциальные модели в психиатрии и психотерапии. //XV Всемирный конгресс Всемирной ассоциации динамической психиатрии. СПб. 2007.
11. Перлз Ф. Гештальт-подход и Свидетель терапии. М. Полигран.1996. – 240 с.
12. Роджерс К. Взгляд на психотерапию. Становление человека. М. Прогресс. 1994.
13. Фрейд З. Я и Оно. В кн.: Психология бессознательного. М. 1989.
14. Юнг К.Г. Аналитическая психология. Тавистокские лекции. СПб. 1994. – С. 36.
15. Kepner J. Body process. San-Francisco. Jossey-Bass Publishers.1993. 223 p.

***Резюме.** Рассмотрены основные проблемы общения, выявленные методом интервью. Описана авторская концепция личностного роста, принципы и методика её применения. Приведены и проанализированы результаты тренингов, проведённых на основе описанного подхода.*

***Ключевые слова:** социально-психологические проблемы, личностный рост, интегративный поход.*

***The summary.** Main problems of communication, indicated by interview method, are discussed. The author's conception for personal growth, principles and method of it's application is described. The results of trainings, based on the given approach, are described and analyzed.*

***Key words:** social psychology, problems, personal growth, integrative approach.*

Одержано редакцією 10.10.2007.

УДК: 37. 159.964.21

О.В. КАСАТКІНА

КОНФЛІКТ ЯК УМОВА ПРОДУКТИВНОГО СПІЛКУВАННЯ

***Резюме.** У статті розглядаються теоретичні засади проблеми конфлікту та проведено огляд наукової літератури з означеного питання; розкривається специфіка поняття „конфліктологічна компетентність”. Обґрунтовано використання конфлікту як передумови успішного спілкування та взаєморозуміння.*

***Ключові слова:** конфлікт, конфліктоген, конфліктологічна компетентність.*

Прогрес людської цивілізації сприяє руйнуванню багатьох застарілих стереотипів та бар'єрів взаєморозуміння. Проте, для сьогоденного суспільства актуальною залишається проблема конфліктів. Тому сьогодні необхідно навчитися помічати їх та враховувати у взаєминах особливості психології оточуючих та учасників рівноправного діалогу, в якому при конструктивному перебігу конфлікту народжується істинно людське взаєморозуміння.

У психологічних працях, присвячених дослідженню конфліктів і конфліктологічної компетентності, висвітлюються питання визначення їх змісту, структури, методів діагностики та розвитку конфліктологічної компетентності у людей, представників різних професій (В.Г.Зазикін, О.І.Денисов, Є.ЄСфимова, Л.А.Петровська, Б.І.Хасан та ін.).

Проте, попри велику кількість робіт, у яких висвітлюється вивчення конфліктів, проблема конфліктологічної компетентності й досі залишається актуальною. Метою нашої статті стане визначення конфліктів, особливостей джерел їх виникнення та уточнення поняття „конфліктна компетентність”.

Будь-який конфлікт – багатоскладове явище, оскільки у ньому переплітається безліч об'єктивних чинників, зокрема соціально-економічних, політичних, ідеологічних, психологічних і навіть соціально-біологічних. Усі ці чинники виходять не з проявів чисто свідомості чи волі суб'єктів, а перебувають у дещо понадсуб'єктній сфері. Але їхні дії проходять через свідомість, набуваючи відповідної суб'єктивної форми (мотиви, бажання, очікування, уявлення та ін.) і того виду, що залежить від багатьох обставин, насамперед від культури людини і соціуму [5, 28].

Можна виділити чотири основні характеристики конфлікту:

1) у самому конфлікті немає нічого фатального, навпаки часто він вчасно сигналізує про напруження, виявляє приховані негарзди;

2) „фатальними” є лише деструктивні конфлікти;

3) кожний конфлікт є наслідком якоїсь суперечності. Причина конфлікту зникає лише із ліквідацією цієї суперечності;

4) учасники конфлікту не завжди усвідомлюють справжні причини суперечності; вони здебільшого не прагнуть їх з’ясувати, а створюють власні гіпотези відносно того, що відбувається, і діють, виходячи не з реальних обставин, а зі свого розуміння цих причин [6, 120].

Як правило, якщо спілкування призводить до конфліктів, причиною цього буває незнання технік спілкування. Джерела конфліктів – це протиріччя, які виникають там, де є розбіжності в поглядах, позиціях тощо. Основною їх причиною є наявність конфліктогенів спілкування [3, 30].

Конфліктогени – це слова, дії (чи навіть бездіяльність), що можуть сприяти виникненню конфлікту. На конфліктоген, адресований нам, ми прагнемо відповісти сильнішим конфліктогеном. Це своєрідна закономірність, яка призводить до розширення (ескалації) конфлікту [3, 30].

Конфліктогенами, або „саботажниками” спілкування є слова погроз, наказів, різкої, невинуватої критики, приниження, глузування, агресії. Слова стають конфліктогенами, якщо вимовляються поблажливо, категорично, роздратовано або на підвищених тонах [4, 80].

Конфліктогени викликають у діючих осіб стан емоційного збудження, який може передувати конфліктові і бути його фоном. Так, наголошує В.Бучко, конфлікт є причиною, предметом і наслідком різних стресових ситуацій вибору, розвитку протиріч [1, 42].

Проте, сам по собі конфлікт, як зіткнення різних позицій, поглядів і думок, не завжди призводить до негативних наслідків. У будь-якому колективі конструктивні конфлікти сприяють його зміцненню, а не свідчать про негативну морально-психологічну атмосферу, а показова безконфліктність – ознака байдужого ставлення людей один до одного та їх спільної справи.

Є.Головаха наголошує, що, на думку А.Донцова, конфлікт навіть здатний здійснити позитивний вплив на розвиток кожної окремої особистості, оскільки конфлікт, активізуючи самосвідомість, стимулює актуалізацію раніше прихованих потенціальних можливостей особистості, надає перспективу її вдосконалення [2, 208].

Щоб конфлікт сприяв вдосконаленню процесу спілкування, необхідно щоб конструктивний конфлікт не перетворювався у деструктивний, адже якщо у першому випадку метою конфлікту є пошук взаємовигідних шляхів подолання протиріч, то у другому – прагнення будь-якою ціною довести власну правоту.

Якщо учасникам спілкування не вдається втримати конфлікт у конструктивних рамках – то відновити або встановити взаємини буває дуже важко. При міжособистісному конфлікті висловлюються судження про опонента, які, як правило, завдають шкоди його репутації. Крім того думку, виказану публічно, змінити важче, ніж ту, яку людина тримає при собі. У психології ця закономірність отримала назву „ефект легалізації”: якщо під час конфлікту особистість отримала негативну характеристику, то в силу згаданого ефекту важко розраховувати, що така негативна оцінка легко зміниться [2, 208].

Отже, конфлікт – це не лише прикра подія, а й унікальна можливість отримати нові знання про глибинні риси партнера, типові або найзвичніші форми його поведінки в складних ситуаціях [6, 120].

Долати бар’єри взаєморозуміння та перетворювати конфлікт, який виник, у конструктивний у різноманітних ситуаціях спілкування нелегко. Для цього необхідно оволодіти навичками спілкування та засвоїти основні психологічні правила досягнення взаєморозуміння та згоди.

Згода – встановлення загальної картини світу в тих, хто поєднаний спільною діяльністю; це безперервний процес, що складається з низки послідовних взаємодій. Вона сегментарна: майже неминуче існують ділянки невизначеності, хоча з кожним жестом, виразом невизначеність скорочується або зникає, і дає можливість кожному робити свою справу, бути більш упевненим у реакції оточуючих.

Згода, що виникає і закріплюється лише завдяки безперервному взаємобміну, залежить не лише від здібностей учасників приймати ролі, а й від інтересів кожного з них. Якщо інтереси протилежні, то спілкування може набути маніпуляторного чи конфліктного характеру. Згода означає, що в певний час у різних людей виникає одне й те саме визначення ситуації.

Отже, при взаємодії важливе взаєморозуміння, тобто сприймання людини людиною та дослідження особливостей міжособистісної перцепції. Враження, що виникає при сприйманні людини, відіграє важливу регулятивну функцію у спілкуванні, адже на його основі формується уявлення про наміри, думки, здібності, установки партнера по спілкуванню. На основі цього доцільно говорити про наявність конфліктної (конфліктологічної) компетентності індивіда.

Поняття конфліктної (конфліктологічної) компетентності у психології є доволі новим, адже протягом довгого періоду у психологічних дослідженнях цей термін не вживався, хоча мались на увазі відповідні знання і вміння (А.Анцулов, В.Подлесних, М.Кондаков та ін.). Пізніше конфліктна компетентність стала розглядатися або як складова професійної компетентності, або як одна зі сторін комунікативної компетентності, або ж як складова соціальної компетентності [7, 72].

Ми розглядаємо конфліктну компетентність як частину комунікативної компетентності, яка передбачає знання закономірностей виникнення та розвитку конфлікту з метою ліквідації його або конструктивного розв’язання; навички критичного аналізу власних можливостей і перспектив; володіння техніками запобігання конфліктам, прогнозування й конструктивне розв’язання конфліктів, знання прийомів аналізу ситуації.

М.Ю.Худаєва визначає конфліктну компетентність як складноструктуроване динамічне утворення, яке забезпечує адекватне сприйняття та інтерпретацію конфліктної ситуації та емоційного стану її учасників, а також вибір способу вирішення конфліктної взаємодії. Структура конфліктної компетентності представлена когнітивним, емоційним і поведінковими компонентами [7, 72].

Отже, кожен конфлікт потребує обов'язкового розв'язання, без чого неможливі нормальна взаємодія та спілкування. Зміст прийомів подолання конфліктів полягає насамперед у розвитку конфліктної та комунікативної компетентностей.

На нашу думку, розвиток конфліктної компетентності повинен передбачати наявність спеціально розроблених програм з розвитку когнітивного, емоційного та поведінкового компонентів конфліктологічної компетентності, що, в свою чергу, сприятиме збалансованості міжособистісних стосунків, успішності та легкості спілкування на мікро- та макрорівнях; у випадку виникнення конфлікту – орієнтації та обізнаності щодо подолання конфліктної ситуації; формування психологічного потенціалу щодо подолання конфліктів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бучко В. Принципи конфліктної діяльності та вирішення спорів // Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України / За ред. С.Д.Максименка. – К.: „Логос”, 2007. – Т.7. – Вип.10. – С. 38 - 49.
2. Головаха Є.І., Паніна Н.В. Психологія людського взаєморозуміння. – 2-е вид., зі змінами та доп. – К.: Україна – Інститут соціології НАН України, 2007. – 223 с.
3. Дзюба Т. Конфліктологічна компетентність директора школи // Шлях освіти. – 2004. - № 1. – С. 29-34.
4. Золотухін Г. Слово як конфліктоген // Соціальна психологія. – 2004. – № 1(3). – С. 72 – 85.
5. Семенів Н.М. Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України / За ред. С.Д.Максименка. – К., 2005. – Т.7. – Вип.6. – С.289 -296.
6. Семиченко В.А., Заслуженюк В.С. Мистецтво взаєморозуміння. Психологія та педагогіка сімейного спілкування: Навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів. 2-ге вид. – К.: Веселка, 1998. – 214 с.
7. Худаєва М.Ю. Развитие эмпатии как составляющей эмоционального компонента конфликтологической компетентности подростков / Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції „Освіта і наука без кордонів – 2005”. – Т. 19. Психологія і соціологія. – С. 71 - 73.

***Резюме.** В статті розглядаються теоретичні основи проблеми конфлікту; проведено огляд наукової літератури по згаданій проблемі; розкривається специфіка поняття «конфліктна компетентність». Обґрунтовано використання конфлікту як умови успішного спілкування.*

***Ключові слова:** конфлікт, конфліктоген, конфліктологічна компетентність.*

***The summary.** The article deals with the problems of conflict and conflict competence. The review of the scientific literature on this problem is conducted. Usage of conflict as the reason of effective communication is grounded.*

***Key words:** conflict, conflict competence.*

Одержано редакцією 09.10.2007.

УДК: 37.159.947.5:331.101.3/104

С.Ю. МЕЙТАРЧАН

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МЕНЕДЖЕРІВ ОРГАНІЗАЦІЇ

***Резюме.** З метою покращення психологічної підготовки майбутніх менеджерів організації до професійного управлінського спілкування був проведений теоретичний аналіз психологічних особливостей управлінського спілкування менеджерів виходячи із специфіки управлінської діяльності, її функцій і умов. Особливу увагу приділено розгляду умов і шляхів реалізації однієї з найважливіших і найскладніших функцій управління – мотивування персоналу у ході управлінського спілкування.*

***Ключові слова:** управлінське спілкування, мотивуючий вплив, мотивуюча стратегія.*

Розвиток суспільства у сучасних умовах значною мірою зорієнтований на здатність кожної людини до самоорганізації, що обумовлює необхідність підготовки таких управлінських кадрів, які були б здатні приймати соціально-значущі рішення, забезпечувати їх виконання матеріальними і духовними ресурсами, мобілізувати людський потенціал на реалізацію власних думок, ідей, цілей.

Діяльність менеджера передбачає його активність по досягненню цілей організації шляхом взаємодії з людьми, як пріоритетного напрямку управлінської активності. Таким чином, домінуючою діяльністю менеджера є діяльність у сфері ділових міжособистісних стосунків.

Сучасні вимоги до рівня професійного управлінського спілкування керівника з працівниками організації, в процесі якого забезпечується їх активна і скоординована діяльність по досягненню цілей організації, диктують необхідність володіння менеджером високим рівнем психологічної культури і комунікативної компетентності. Аналіз проблем, що виникають у роботі менеджерів показує, що більшість з них обумовлена їх недостатньою психологічною підготовкою, невмінням організувати управлінське спілкування з урахуванням психологічних особливостей працівників і ситуації спілкування.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СПІЛКУВАННЯ	4
<i>Балл Г.О.</i> Методологічні засади використання і вдосконалювання людинознавчої термінології.	4
<i>Ложкін Г.В., Воляннюк Н.Ю., Бринзак С.С.</i> Інноваційний метод оцінки взаємовідносин у спортивній команді.	9
<i>Носков ВІ., Ефросиніна О.В.</i> Психологічні особливості освітньої діяльності в умовах корпоративного ВУЗу.	12
<i>Павелків Р.В.</i> Особливості соціально-психологічного аналізу педагогічної комунікації у формуванні моральних суджень молодших школярів.	15
<i>Хом'як І.М.</i> Комунікативні проблеми у писемному дискурсі.	19
<i>Охременко О.Р.</i> Особливості формування соціальної реальності в групі військовослужбовців.	23
<i>Туруніна О.Л.</i> Вплив особливостей спілкування викладача та студента на формування професійної ідентичності особистості майбутнього психолога.	26
<i>Винославська О.В.</i> Етичні проблеми професійного спілкування викладачів технічного університету.	29
<i>Вовчик-Блакитна О.О., Гурлева Т.С., Гуменюк Г.В., Пісарєва О.В., Курганов К.В.</i> Забезпечення емоційного комфорту дитини під час спілкування у сім'ї.	33
<i>Мусатов С.О.</i> Педагогічна комунікація в контексті соціальної практики	36
<i>Литовський В.Ф.</i> Комунікація між вчителем і учнем в умовах розбудови шкільного навчання на засадах діалогу.	39
<i>Бастун Н.А.</i> Індивідуальний підхід у розвитку монологічного мовлення школярів зі сповільненим темпом психічних процесів.	44
<i>Бастун М.В.</i> Психологічні засоби розвитку комунікативної культури.	48
<i>Завгородня О.В.</i> Способи психологічної підтримки художньо обдарованої особистості	53
<i>Михальчук Н.О.</i> Концептуальні підходи до виявлення розуміння старшокласниками літературних творів.	57
<i>Рождественський А.Ю.</i> Комунікативний потенціал особистості у віковому вимірі.	62
<i>Копилов С.О.</i> Концепція діалогу М.М.Бахтіна як методологічна парадигма психологічного дослідження.	66
<i>Філоненко М.М.</i> Методологічні аспекти комунікативної компетенції лікаря.	71
<i>Російчук Т.А.</i> Зумовленість психологічного розвитку суб'єкта послідовним становленням різних культурних форм спілкування.	75
<i>Жирун О.А.</i> Моральні цінності як чинник формування комунікативної культури майбутніх редакторів.	80
<i>Виноградна О.В.</i> Чинники сприйняття глядачем насильства в художніх фільмах.	83
<i>Мединцев В.О.</i> Суб'єктне та позиційне моделювання внутрішніх діалогів.	85
<i>Куценко Г.В.</i> Образ світу в системі регуляції особистості: мовні аспекти.	89
<i>Крилова-Грек Ю.М.</i> Психолінгвістичні аспекти адекватності передачі понять іншомовних текстів.	92
Розділ 2. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ СПІЛКУВАННЯ ТА ЙОГО ДІАГНОСТИКИ	95
<i>Ефросиніна О.В.</i> Мотиви і результати професійного та трудового самовизначення студентів приватного ВУЗу.	96
<i>Білик О.С., Яницур М.С.</i> Сформованість позитивного ставлення учнів початкової школи до проблеми вибору професії.	98
<i>Андрєєв О.С.</i> Фасилітація спілкування на основі інтегративного підходу.	103
<i>Касаткіна О.В.</i> Конфлікт як умова продуктивного спілкування.	107
<i>Мейтарчан С.Ю.</i> Психологічні особливості професійного спілкування менеджерів.	109
<i>Белешко М.Д.</i> Виникнення конфліктів у спілкуванні та шляхи їх розв'язання.	113
<i>Веремчук А.М.</i> Рефлексія як основа педагогічного спілкування.	117
<i>Гнатюк О.В.</i> Психологічні особливості спілкування в навчально-виховному процесі.	119
<i>Димченко Н.С.</i> Психологічні аспекти підготовки майбутнього менеджера-економіста до ефективного управлінського спілкування.	121
<i>Дубініна О.С.</i> Чинники активізуючої саморегуляції вивчення іноземної мови студентами технічного вузу. На матеріалі англійської мови.	126
<i>Колодич О.Б.</i> Проблема підвищення ефективності навчання дітей із ЗПР та оволодіння ними мовленнєвими вміннями як одна з актуальних у теорії і практиці психології і педагогіки.	128
<i>Кононець М.О.</i> Підготовка майбутніх суб'єктів підприємницької діяльності до етичного здійснення ділових комунікацій.	132

<i>Кочубей О.С.</i> Психологічні механізми набуття студентами-філологами перекладацької компетентності.	136
<i>Курята Ю.В.</i> Розвиток креативного мислення учнів загальноосвітньої школи засобами іноземної мови.	139
<i>Пастушенко Л.А.</i> Проблема особистісного досвіду в парадигмі гуманістичної психології.	141
<i>Рикун А.А.</i> Причини виникнення конфліктів та способи їх розв'язування.	145
<i>Рудюк О.В.</i> Проблема внутрішньо особистісного конфлікту ситуації професійної деправації.	148
<i>Солодчук С.Є.</i> Комунікативна взаємодія як соціально-психологічний феномен.	152
<i>Хунавцева Н.О.</i> Розвивальні можливості евристичної бесіди як форми навчальної роботи.	155
<i>Шарапа І.С.</i> Маніпулятивне спілкування та духовний світ особистості.	159
<i>Щур О.В.</i> Вивчення репродуктивних установок та уявлень про дитячо-батьківське спілкування у студентської молоді.	163
<i>Денисюк Н.В.</i> Проблема еколого-виховного потенціалу трудового навчання у педагогічній науці.	166
Розділ 3. КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ТА ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ СПІЛКУВАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ.	170
<i>Воробйова Л.М.</i> Мовленнєве спілкування: психолінгвістичний і соціокультурний аспекти проблем.	170
<i>Гаєва Н.І.</i> Психолінгвістичний аспект використання слухової наочності у навчанні іноземних мов.	172
<i>Воробйова І.А.</i> Культурологічний підхід до навчання ділового спілкування.	174
<i>Мороз Л.В., Дуброва А.С.</i> Психолого-педагогічні передумови засвоєння учнями та студентами ділового іноземного мовлення.	176
<i>Мороз Л.В., Трофімчук В.М.</i> Психолінгвістичний коментар як засіб інтенсифікації навчального процесу.	178
<i>Фрідріх А.В., Дацик М.В.</i> Проблема формування особистості майбутнього спеціаліста: завдання та реалізація.	181
<i>Баталія Л.О.</i> Культурологічні та психолінгвістичні аспекти у навчанні спілкування іноземною мовою.	184
<i>Белявська О.О.</i> NLP та сугестопедія. Ефективна комунікація між викладачем та студентом.	186
<i>Богатирьова Т.В.</i> Технологія словесного впливу в процесі спілкування як компонент педагогічної майстерності вчителя іноземної мови.	189
<i>Бойко Н.Г.</i> Психологічні особливості навчання дітей дошкільного віку іноземної мови.	192
<i>Готовкіна Л.Д.</i> Психолінгвістичний аспект вербальної концептуалізації світу.	195
<i>Данилова І.Ю.</i> Психолінгвістичні проблеми прямих методів навчання усному спілкуванню іноземними мовами.	199
<i>Джава Н.А.</i> Особистісно-діяльнісний підхід у процесі навчання іноземних мов.	202
<i>Мазурок О.М.</i> Формування соціокультурної компетенції в учнів при спілкуванні іноземною мовою.	204
<i>Мезін В.Г.</i> Лінгвокультурологічний принцип спілкування при навчанні іноземної мови.	207
<i>Ніколайчук І.О.</i> Новотвір як комунікативний еквівалент у процесі номінації.	209
<i>Олесюк Л.В.</i> Реалізація психологічних принципів навчання іноземній мові.	213
<i>Перішко І.В.</i> Вплив соціокультурного компоненту на комунікативну компетентність студентів.	215
<i>Сяська Н.В.</i> Відбір лексичного мінімуму з психолінгвістичного боку.	217
<i>Фурсик Т.О.</i> Сучасний стан проблеми навчання іноземної мови на мовних спеціальностях.	220
<i>Хомицька Р.В.</i> Психологічні особливості формування когнітивного та комунікативного компонентів в онтогенетичному розвитку мовлення.	222
<i>Хомяк Т.С.</i> Психологічні особливості організації діалогічного спілкування у процесі навчання школярів іноземної мови.	226
<i>Чайка І.В.</i> Розвиток аргументації у комунікативній діяльності підлітків на уроках англійської мови.	228
<i>Черуха В.В.</i> Позитивний вплив міжмовного переносу на процес вивчення другої іноземної мови.	231
<i>Ширяєва Т.М.</i> Особливості розвитку пізнавальної діяльності студентів у процесі формуванні комунікативної компетенції.	232
<i>Яцюрник А.О.</i> Організація діалогічного спілкування на заняттях у вищій школі.	235
Розділ 4. ВІКОВІ, ГЕНДЕРНІ ТА ЕТНОПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СПІЛКУВАННЯ.	240
<i>Носкова О.В.</i> Гендерні проблеми збереження здоров'я студенток-матерів в процесі навчання.	240
<i>Зубілевич М.І.</i> Особливості гендерних аспектів спілкування дівчат-підлітків у навчальних закладах Великої Британії.	242
<i>Івашкевич Е.З.</i> Особливості застосування комунікативних психотехнік з метою реабілітації школярів з особистісними розладами.	245
<i>Михальчук Ю.О.</i> Типи міжкультурної взаємодії.	250
<i>Ярута Н.П.</i> Гендерні аспекти спілкування школярів.	254
<i>Ангеліс К.О.</i> Розвиток особистісної рефлексії підлітків в комунікаціях під час проведення психологічного тренінгу.	256
<i>Андрейко Б.В.</i> Перинатальні аспекти спілкування матері і дитини як двох абсолютних комунікативних партнерів.	259

Бігунова С.А. Психолого-педагогічні принципи культурологічно зорієнтованого навчання старшокласників іноземної мови.	260
Верьовкіна О.Є. Розвиток мисленнєвої культури школярів в контексті діалогічного спілкування.	264
Воропаєв Є.П. Психологічні впливи режисерів на студійців дитячих театрів..	266
Ніколайчук Г.І. Можливості використання ідей комунікативної граматики в онтолінгвістиці.	271
Кирпач Н.Б. Проблема сенсу життя в ранньому юнацькому віці.	274
Крупко Т.Є. Розвиток ефективних стилів спілкування у подоланні бар'єрів професійного самовизначення у ранньому юнацькому віці.	278
Кулаков Р.С. Роль знаково-контекстного спілкування у процесі професійно-предметної та соціокультурної підтримки старшокласників.	281
Лемещук О.В. Психологічні проблеми спілкування в підлітковому віці.	285
Лукомська С.О. Комунікативна функція підліткового одягу та її значення у формуванні статево-рольової поведінки: етнокультурний аспект.	287
Мазяр В.М. Особливості розвитку мислення підлітків в пізнавальній діяльності.	291
Марчій Т.М. Врахування психолінгвістичного аспекту спілкування у підготовці вчителя іноземної мови у початкових класах.	295
Морозовська Т.Д., Дацик М.В. Психологічні проблеми спілкування на уроках мистецьких дисциплін.	298
Остапчук Н.О. Роль комунікативних процесів у формуванні ставлень молодших школярів до моральних приписів.	300
Тимофєєва Н.М. Метафора як засіб підвищення ефективності спілкування.	303
Хомутиннікова Н.Н. Особливості комунікативних очікувань молодших школярів щодо вчителя.	305
Юринець О.О. Творчий саморозвиток як чинник формування педагогічної відповідальності студента педагогічного коледжу.	308
Відомості про авторів	312

Наукове видання

ОБНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 38

Заснований у 1996 р.

Відповідальний за підготовку збірника до видання Янцур М.С.
Технічний редактор Третяк О.Ю.
Комп'ютерна верстка Хильчук Т.К.

Здано до набору 08.11.2007 р. Підписано до друку 30.11.2007 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 42,3. Замовлення № 56/1. Наклад 300.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет, кафедра професійної педагогіки і
трудової підготовки (к. 98, тел. 22-11-18)

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

О – 59 **Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 38. — Рівне: РДГУ, 2007. — 315 с.**

ISBN 966 — 7281 — 08 — 8.

Збірник наукових праць містить статті з теоретико-методологічних, психолого-педагогічних, культурологічних та етно-психолінгвістичних проблем спілкування.

Опубліковані матеріали можуть бути корисними для науковців, учителів, вихователів, психологів, практичних працівників освіти, керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

ББК 74.20